

Geçmişten Günümüze Portföy Yönetiminde Neler Değişti? R Programı ile Bibliyometrik Analiz

What Has Changed in Portfolio Management From Past To Present? Bibliometric Analysis With The R Program

Gamze ŞEKEROĞLU

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Selçuk Üniversitesi

Orcid No: 0000-0003-2280-6470 / gamzetoraman@selcuk.edu.tr

Özet

Çalışmanın amacı, portföy yönetimi kavramının ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar geçen süreçte, konuya ilişkin eğilimlerdeki değişimi ortaya koymaktır. Bu amaçla, portföy yönetimi konusunda 1959-2021 yılları arasında yayınlanıp, Scopus veri tabanında taranan İngilizce makalelerin bibliyometrik analizi yapılmıştır. R programının kullanıldığı çalışmada, "portfolio management" (portföy yönetimi) terimini içeren 1.912 makale, araştırma kapsamında incelenmiştir. Çalışmada, yıllara göre makale sayıları, en çok atıf alan makaleler ve yazarlar, konuya ilişkin en fazla yayın yapılan dergiler, söz konusu dergilere ilişkin bilgiler ile yapılan atıf sayıları, yazarların portföy yönetimi literatürüne sayıca katkısı, ortak atıf ağı, konunun en çok yayına dönüştüğü ve birlikte en çok yayın iş birliği yapan ülkeler, kelime bulutu, ortak kelime ağı ve trend topic bakımından incelemelere yer verilip, elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. 3.769 yazar tarafından araştırılan portföy yöntemi kavramına olan ilginin artan bir trende sahip olduğu ve özellikle 2012 yılından sonra konuyla ilgili çalışmaların önemli ölçüde arttığı belirlenmiştir. Ortak atıf ağı sonuçlarına göre, portföy yönetimi kavramını ilk olarak ortaya çıkaran Markowitz (1952) ile Cooper (1999) kendi ağlarında en çok bahsedilen yazarlar olarak tespit edilmiştir. Konunun en fazla çalışıldığı ülke Amerika olmakla birlikte, en fazla iş birliği yapılan ülkenin de Amerika olduğu görülmektedir. Kelime bulutunda investments (yatırım) kelimesi ön plana çıkarken, son iki yılda portföy yönetimi konusunda trend topic olan kavramların gold (altın), covid-19, commodity market (emtia piyasası) ve crude oil price (ham petrol fiyatı) olduğu gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Portföy yönetimi, bibliyometrik analiz, R programı.

Abstract

The aim of the study is to reveal the change in the trends related to the concept of portfolio management. For this purpose, bibliometric analysis of the English articles on portfolio management published between 1959-2021 and searched in the Scopus database was conducted. In this study, in which the R program was used, 1.912 articles containing the term "portfolio management" were examined. In the study, the number of articles by years, the most cited articles and authors, the journals with the most publications on the subject, the number of citations with information about the mentioned journals, the contribution of the authors to the portfolio management literature, the common citation network, the most common publication of the subject and the number of publications, common countries, word cloud, common word network and trend topic were examined and the findings were evaluated. It is seen that the interest in the portfolio method, which has been researched by 3,769 authors, is constantly increasing. It has been determined that studies on the subject have increased significantly especially after 2012. According to the results of the co-citation network, Markowitz (1952), who first introduced the concept of portfolio management, and Cooper (1999) were identified as the most cited authors in their networks. America, which is the country where the subject is studied the most, is also the country where the most joint publication cooperation is made. While the word "investment" has come to the fore in the word cloud, it has been observed that the concepts that have been trend topics in portfolio management in the last two years are "gold", "covid-19", "commodity market" and "crude oil price".

Keywords: Portfolio management, bibliometric analysis, R program.

1. Giriş

Portföy, SPK'nın [1] tanımına göre, servetin oluşturulma şekli olup; geniş anlamıyla bir kişi ya da kuruluşun sahip olduğu varlıkların tümünü ifade etmektedir. Dar anlamıyla ise para ve sermaye piyasası araçları ile kıymetli madenlerden oluşan varlık grubu olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla portföyü oluşturan varlık grubuna ilişkin yapılan işlemler portföy yönetimi içerisinde yer almaktadır. Portföy yönetimi kavramının temelleri, 1952 yılında Harry Markowitz [2] tarafından hazırlanan "Portfolio Selection" başlıklı makaleyle atılmıştır. [2]'ye göre yatırımcılar portföylerine aldıkları varlıklarda çeşitlendirme yaparak, beklenen getirilerini en üst düzeye çıkarmayı, riski ise minimum seviyeye indirmeyi amaçlamaktadırlar.

Portföy yönetimindeki en önemli konular, portföye alınacak olan varlıkların türünün ve miktarının belirlenerek, hangi dönemlerde hangi varlıkların portföye ilave edilip hangilerinin portföyden çıkarılması gerektiğinin tespit edilmesidir. Dolayısıyla portföy yönetiminin karar süreci oldukça uzun ve zor olabilmektedir. Çünkü sürekli olarak değişen ekonomik koşullar neticesinde, portföyde bulundurulmuş varlıkların da beklenen getiriyi maksimum yapabilmek amacıyla sürekli olarak revize edilmesi gerekmektedir.

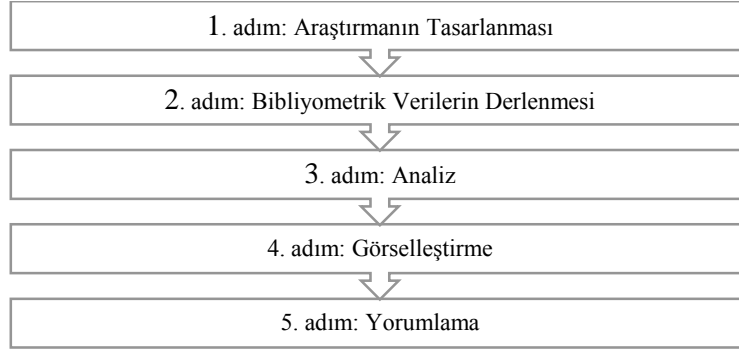
Bu çalışmada, yıllar itibariyle yaşanan ekonomik gelişmeler neticesinde portföy yönetimi konusuna olan ilginin ve portföy yönetimi çerçevesinde incelenen varlıklardaki değişimin daha iyi gözlemlenebilmesi amacıyla bibliyometrik analiz yapılmıştır. Bibliyometrik analiz, belirli bir konu, bölge ve dönem için kişi ya da kurumlarca hazırlanan yayınlar ile bu yayınlar arasındaki ilişkilerin analizi olarak tanımlanmaktadır [3]. Bibliyometrik analizin temel amacı, belirli bir bilimsel alandaki literatürü ya da literatürün bir kısmını tanımak, değerlendirmek ve anlamaktır. Bu sayede alanda yapılan çalışmalar hakkında hem sistematik bir resme sahip olmak, hem de alanı yönlendiren araştırma kümelerini belirleyerek, odaklanılan kavramlar ve bunlar arasındaki ilişkilere dair büyük resmi görmek mümkün olmaktadır [4].

Bibliyometrik araştırmalar, geleneksel literatür incelemelerinin aksine daha büyük çalışma grubunun oluşturduğu bir alanı genel hatlarıyla ele almaktadır. Öyle ki bibliyometrik araştırmalar ile alanın yapısı, o alandaki öncü yayınlar ve yazarlar ile alandaki teori ve yaklaşımlar arasındaki ilişkiler belirlenebilmektedir [5]. Portföy yönetimi konusunda yapılan bu bibliyometrik çalışmada, öncelikle yönetime ilişkin bilgiler verilmiş, daha sonra konuya ilişkin araştırma soruları oluşturularak, belirlenen veri tabanındaki yayınlar analiz edilmiştir. Sonuçta elde edilen bulguların derinlemesine değerlendirildiği bu çalışmanın, portföy yönetimi konusunda daha önce yapılan bibliyometrik bir araştırma olmaması sebebiyle, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

İlk olarak Pritchard [6] tarafından "istatistiksel ve matematiksel yöntemlerin kitaplara ve iletişimin diğer araçlarına uygulanması" olarak tanımlanan bibliyometri, aynı yazar tarafından 1972 [7] yılındaki çalışmasında daha açık bir ifadeyle bilgi transfer sürecinin "ölçme bilimi" olarak açıklanmıştır. Sonraki dönemlerde pek çok farklı tanımlaması yapılan bibliyometri kavramının en kapsamlı tanımı şu şekilde yapılmıştır: Basılı dergi, kitap, makale gibi bilimsel yayınların yazar, alan, konu, atıf, kurum, ülke gibi bilgilerinin matematiksel ve istatistiksel araçlarla nicel analizinde kullanılan ve ilgili disipline, alana, konuya, kurumlara, ülkelere, yazarlara, yazarlar arası iş birliğine ilişkin bazı ipuçları veren yöntemler bütünüdür [8]. Bir konu ile ilgili literatür araştırması sonucu, yapısal görüntülerin ortaya konması amacıyla bibliyometrik veriler üzerinden gerçekleştirilen bir analiz türü olan bibliyometrik analiz yapmak için takip edilen akış diyagramı Şekil 1'de görülmektedir [5].

Şekil 1'deki akış şemasının birinci basamağında araştırma sorularının oluşturulması gerekmektedir. Portföy yönetimi kavramına ilişkin eğilimlerin zaman içindeki değişimini bibliyometrik analiz ile ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir: (1) Portföy yönetimi konusunda literatüre katkıda bulunan yazarlar, dergiler ve makaleler nelerdir? (2) Portföy yönetimi konusundaki temel bağlantılar, kaynaklar ve katkıda bulunan ülkeler nelerdir? (3) Portföy yönetimi konusuyla sık sık birlikte araştırılan kavramlar yıllar itibariyle nasıl değişmiştir?

Şekil 1: Bibliyometrik Analiz Akış Diyagramı

Bibliyometrik analizin ikinci basamağında, verilerin toplanacağı veri tabanının belirlenmesi ve konuya ilişkin araştırma kapsamında incelenecek olan belgelerin filtrelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada en kapsamlı veri tabanlarından biri olan ve bibliyometrik analizlerin yapılabilmesine imkân veren Scopus veri tabanının kullanılması tercih edilmiştir. 25/11/2021 tarihinde Scopus veri tabanında “portfolio management” konu başlığında gerçekleştirilen taramada 4.793 çalışma tespit edilmiştir. Çalışmada kısıtlamaya gidilerek, 1959-2021 yılları arasında, “Business, Management and Accounting” ve “Economics, Econometrics and Finance” konu alanına giren dergilerde, İngilizce dilinde yayınlanmış ve sadece makale formatındaki çalışmalar filtrelenmiştir. Böylece araştırma kapsamında incelenen makalelerin sayısı 1.912 olarak kısıtlanmıştır.

Üçüncü basamakta, bibliyometrik analizin yapılacağı program, yazılım ve metotların seçilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada R programı kullanılarak, araştırma sorularına cevap alınabilmesi amacıyla ortak atıf, bibliyografik bağlantı, ortak kelimeler, ortak yazarlar gibi sonuçlara imkân veren yazılım araçlarından Biblioshiny seçilmiştir. Ayrıca yapılan betimsel araştırma, belge incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Analizin dördüncü basamağında verilerin görselleştirilmesi işlemi yer almaktadır. Bu aşamada en sık kullanılan yaklaşımlar çok boyutlu ölçekleme (Multidimensional Scaling-MDS) ve ağ analizi olarak bilinmektedir. Bu yaklaşımlardan MDS, belirli bir yapının çalışılabilmesi için yakınlık matrislerinden haritalar oluşturmaya yönelik bir tekniktir. Ağ analizi ise ağ bağlantılarının analiz birimlerini (belgeler, yazarlar, dergiler, kelimeler gibi) temsil ettiği ve bu bağlantıların kurulduğu bilimsel alanların görselleştirmelerine imkân vermektedir [5]. Bu çalışmada her iki yaklaşım da görselleştirmeler için kullanılmıştır.

Beşinci ve son aşama ise, elde edilen bulguların yorumlanmasıdır. Burada amaç, yayın grupları, yazarlar, ilişkili kavramlar, atıflar, ülkeler gibi unsurlar arasındaki ilişkileri inceleyerek, araştırma alanının zaman içindeki değişimini ortaya koymaktır. Bu çalışmanın bulgular bölümünde yer alan yorumlamalarında, söz konusu unsurların göz önünde bulundurulduğu, ayrıntılı bir incelemenin ardından gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

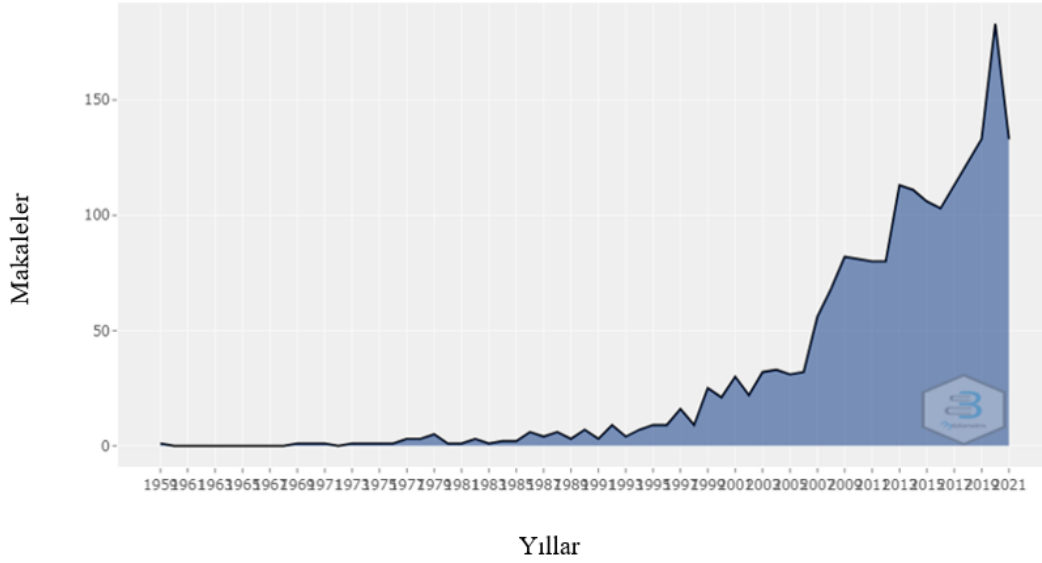
3. Bulgular

Scopus veri tabanında “portfolio management” ile yapılan taramada, konuya ilişkin scopus veri tabanındaki ilk çalışmadan başlanmak üzere 1959-2021 yılları arasındaki makaleler incelenmiştir. Analize dahil edilen çalışmalara ait temel bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1’deki temel bilgilere göre, konuya ilişkin 634 kaynaktaki 1.912 makalenin 3.769 yazar tarafından yapıldığı görülmektedir. Ayrıca konuya ilişkin yılda ortalama 8,94 çalışmanın yapıldığı, makale başına ortalama 19,99 atıf bulunduğu ve makalelerin çoğunlukla ortak yazarlı olduğu belirlenmiştir.

Şekil 2’den, 1959- 2021 yılları arasında konuya ilişkin yapılmış makaleler incelendiğinde, 1976 yılına kadar 1’er, 1977-1996 yılları arasında 2 ile 9 arasında değişen sayılarda çalışma olduğu görülmektedir. 1997-2012 yılları arasında 10 ile 80 arasında değişen çalışmalar varken, 2013 yılından beri her yıl 100’ün üzerinde çalışma kaydedilmiştir. Konuya ilişkin en çok çalışmanın yapıldığı yıl ise 183 çalışmayla 2012 yılı olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla portföy yönetimi konusuna olan ilginin bu yıllardan itibaren daha çok arttığı saptanmıştır.

Tablo 1: Verilerle ilgili Temel Bilgiler

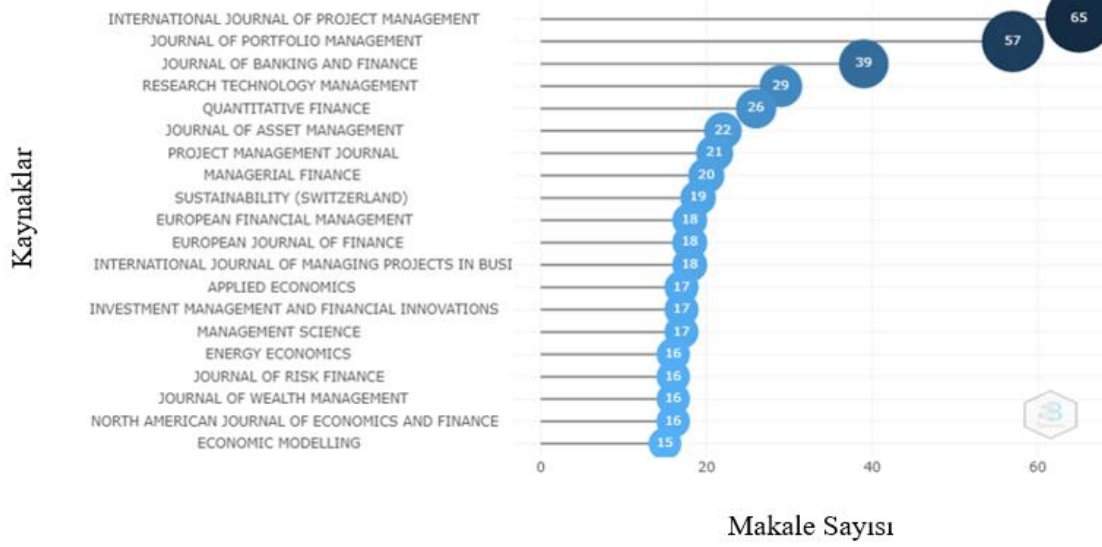
Açıklama	Sonuçlar
Zaman aralığı	1959:2021
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar, vb.)	634
Makaleler	1912
Makale başına düşen ortalama atıf	19.99
Makale başına düşen yıllar ortalama atıf	1.973
Referanslar	69436
DOKÜMAN TÜRÜ	
Makale	1912
DOKÜMAN İÇERİKLERİ	
Yazarların Anahtar Kelimeleri	4614
YAZARLAR	
Yazar sayısı	4575
Tek yazarlı makale sayısı	382
Çok yazarlı makale sayısı	3387
YAZAR İŞ BİRLİKLERİ	
Yazar başına makale sayısı	0.507
Makale başına yazar	1.97
Makale başına ortak yazar	2.39
İş birliği endeksi	2.29

Şekil 2: Yıllık yayın sayıları

2012 ve 2013 yıllarındaki çalışmalar incelendiğinde, yazarların proje yönetimi ve proje portföy yönetimi konularını ele aldıkları gözlenmektedir. Çünkü o tarihlerde yeni bir araştırma alanı olan bu konular, nispeten literatürde daha az sayıda çalışmada yer aldığı için yazarlar buradaki boşluğu görüp o alana yönelmiş olabilirler. Ayrıca 2008 yılında Amerika’da başlayıp tüm dünya ülkelerine yayılan küresel krizin etkileri birkaç yıl boyunca devam etmiş ve bu krizde özellikle duran varlık piyasası değer kaybetmiştir. Dolayısıyla sadece taşınmazlara yapılan yatırımlarla büyük bir riske girildiğini gören kişiler, finansal varlıklarda çeşitlendirmeye giderek portföy yönetimi konusuna eğilimlerini artırmış olabilirler. Bunun sonucu olarak da araştırmacıların, yayınlarında portföy yönetimi konularına ağırlık vererek bireysel yatırımcılara faydalı olmayı amaçladıkları düşünülmektedir.

Geçmişten Günümüze Portföy Yönetiminde Neler Değişti? R Programı ile Bibliyometrik Analiz

Şekil 3: En Fazla Yayın Yapılan İlk 20 Dergi

Tablo 2: Kaynak etkisi

Dergi	H index	g index	M index	TA	YS	YB
INTERNATIONAL JOURNAL OF PROJECT MANAGEMENT	36	65	1.285714	4651	65	1994
JOURNAL OF PORTFOLIO MANAGEMENT	11	17	0.478261	341	39	1999
JOURNAL OF BANKING AND FINANCE	19	39	0.422222	2359	39	1977
RESEARCH TECHNOLOGY MANAGEMENT	15	28	0.6	1427	28	1997
QUANTITATIVE FINANCE	10	17	0.588235	317	23	2005
JOURNAL OF ASSET MANAGEMENT	5	8	0.416667	74	13	2010
PROJECT MANAGEMENT JOURNAL	13	21	1.083333	594	21	2010
MANAGERIAL FINANCE	6	11	0.272727	142	17	2000
SUSTAINABILITY (SWITZERLAND)	5	11	0.833333	140	15	2016

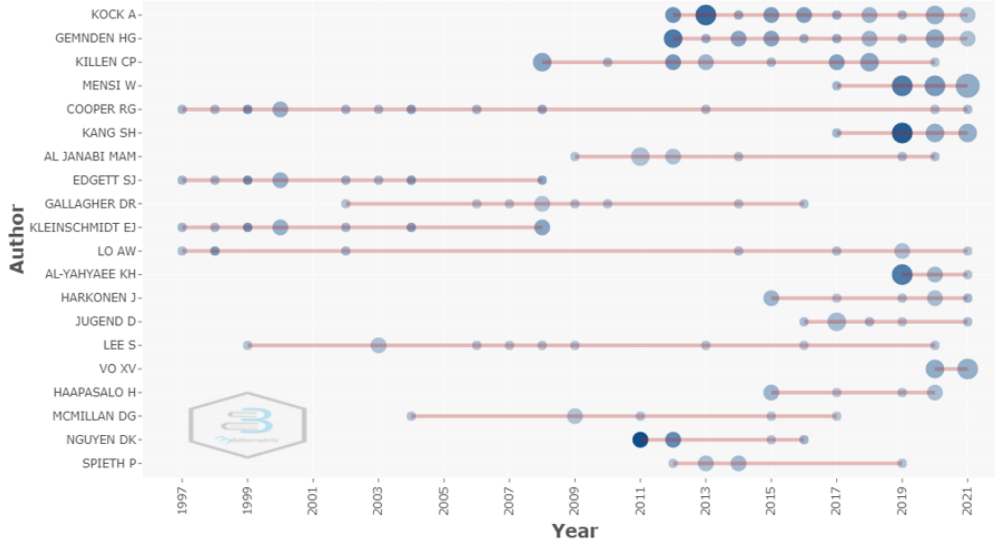
Kısaltmalar: TA: Toplam Atıf, YS: Yayın Sayısı, YB: Derginin Yayınlanmaya Başlandıği Tarih

Şekil 3'te konuya ilişkin en fazla yayın yapılan 20 dergi sunulmuştur. Tablo 2'de ise bu dergilerin ilk 10 tanesine ait kaynak etkileri yer almaktadır. Tablo 2'ye göre tüm index değerleri en iyi olan "INTERNATIONAL JOURNAL OF PROJECT MANAGEMENT" dergisi, aynı zamanda yayın yılı en eski olan dergidir. Bununla birlikte dergiye yapılan toplam atıf ve dergide yayınlanan makale sayısı da diğerlerine kıyasla oldukça fazladır.

Şekil 4'te konuyla ilgili en çok çalışma yapan yazarlar yer almaktadır. Portföy yönetimine ilişkin en çok çalışmayı yapan Kock'un ardından, 18 adet çalışmayla Gemnden gelmektedir. Söz konusu yazarlara ait çalışmaların 2012 ve sonrasında yapıldığı dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili 1997 yılından beri neredeyse birkaç yıl hariç 2021 yılına kadar en uzun süreyle çalışan yazar Cooper olarak belirlenmiştir.

Yazar sıralaması bu şekildeyken, yerel ve global olarak en fazla atıf alan ilk 10 çalışmaya ilişkin yazar, doi ve toplam atıf bilgileri Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'teki en çok atıf yapılan 10 çalışma arasında, bir önceki şekilde görülen ve portföy yönetimini en uzun süreyle çalışan Cooper'ın 1999 [9], 2000 [12] ve 2001 [18] yıllarında yapmış olduğu çalışmalar yer almaktadır. Teller tarafından 2012 yılında yazılan makale [14] ise günümüze en yakın tarihte yapılmış en çok atıf alan çalışma olarak belirlenmiştir.

Geçmişten Günümüze Portföy Yönetiminde Neler Değişti? R Programı ile Bibliyometrik Analiz

Şekil 4: Yazarların Yıllara Göre Yayın Sayıları

Tablo 3: Yerel ve Küresel Olarak En Fazla Atıf Alan Makaleler

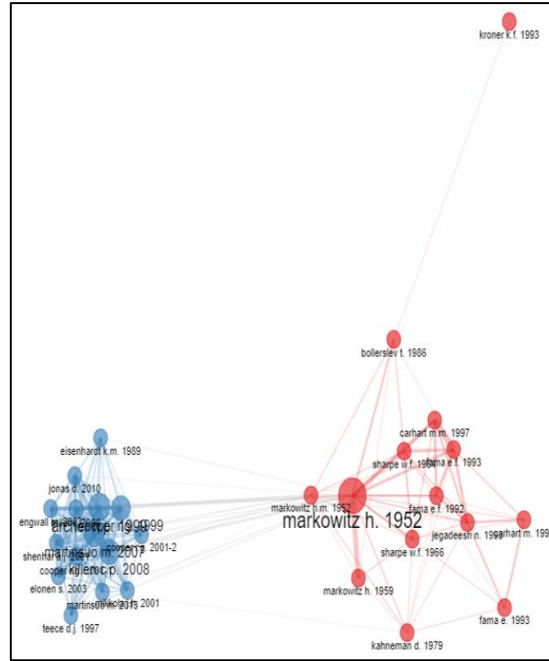
Yazar, Yıl, Makale	DOI	YA	KA
[9] Cooper vd., 1999, New product portfolio management: practices and performance	10.1016/S0737-6782(99)00005-3	90	462
[10] Killen vd., 2008, Project portfolio management for product innovation	10.1108/02656710810843559	63	131
[11] Martinsuo & Lehtonen, 2007, Role of single-project management in achieving portfolio management efficiency	10.1016/j.ijproman.2006.04.002	54	159
[12] Cooper vd., 2001, Portfolio management for new product development: results of an industry practices study	10.1111/1467-9310.00225	54	365
[13] Engwall & Jerbrant, 2003, The resource allocation syndrome: the prime challenge of multi-project management?	10.1016/S0263-7863(02)00113-8	47	286
[14] Teller vd., 2012, Formalization of project portfolio management: The moderating role of project portfolio complexity	10.1016/j.ijproman.2012.01.020	45	104
[15] Jonas, 2010, Empowering project portfolio managers: How management involvement impacts project portfolio management performance	10.1016/j.ijproman.2010.07.002	45	115
[16] Reyck vd., 2005, The impact of project portfolio management on information technology projects	10.1016/j.ijproman.2005.02.003	45	181
[17] Elonen & Arto, 2003, Problems in managing internal development projects in multi-project environments	10.1016/S0263-7863(02)00097-2	41	202
[18] Cooper vd., 2000, New Problems, New Solutions: Making Portfolio Management More Effective	10.1080/08956308.2000.11671338	36	178

Kısaltmalar: YA: Yerel Atıf, KA: Küresel Atıf

Tablo 4: Ortak Atıf Ağı

D	K	D	K
Markowitz H. 1952	1	Cooper R.G. 1999	2
Markowitz H.M 1952	1	Archer N.P. 1999	2
Fama E.F. 1993	1	Killen C.P. 2008	2
Bollerslev T. 1986	1	Martinsuo M. 2007	2
Carhart M.M. 1997	1	Cooper R.G. 2001-1	2
Jegadeesh N. 1993	1	Jonas D. 2010	2
Markowitz H. 1959	1	Eagwall M. 2003	2
Sharpe W.F. 1964	1	Miller R. 2008	2
Kahneman D. 1979	1	Eisenhardt K.M. 1989	2
Sharpe W.F. 1966	1	Shenhar A.J. 2001	2
Fama E.F. 1992	1	Teece D.J. 1997	2
Carhart M. 1997	1	Martinsuo M. 2013	2
Kroner K.F. 1993	1	Mikkola J.H. 2001	2
Fama E. 1993	1	Cooper R.G: 2001-2	2
		Elonen S. 2003	2

Kısaltmalar: D: Düğüm, K: Küme

Şekil 5: Ortak Atıf Ağı Görseli

Yayınlarla atıfta bulunan yazarlar için ortak atıf bağlantısını gösteren Tablo 4 ve Şekil 5’te, konuyla ilgili yazılan makalelerin referanslarında birlikte bulunan yazarlar görülmektedir. Ağ yapısı içindeki ayrı renklerde gösterilen 2 farklı kümenin oluştuğu ve bu kümelerin de birbirleriyle bağlantılı oldukları görülmektedir. Bu ağ yapıları aynı zamanda alanında etkin yazarları da göstermektedir. Burada da portföy yönetimi kavramını literatüre kazandıran [2]’nin kırmızı renkli ağda en çok bahsedilen, [9]’un ise mavi renkli ağda en çok bahsedilen yazarlar olduğu dikkat çekmektedir. Her bir ağda bulunan yazarlar da Tablo 4’te sunulmuştur.

Şekil 6: Ülkelerin Bilimsel Üretimi

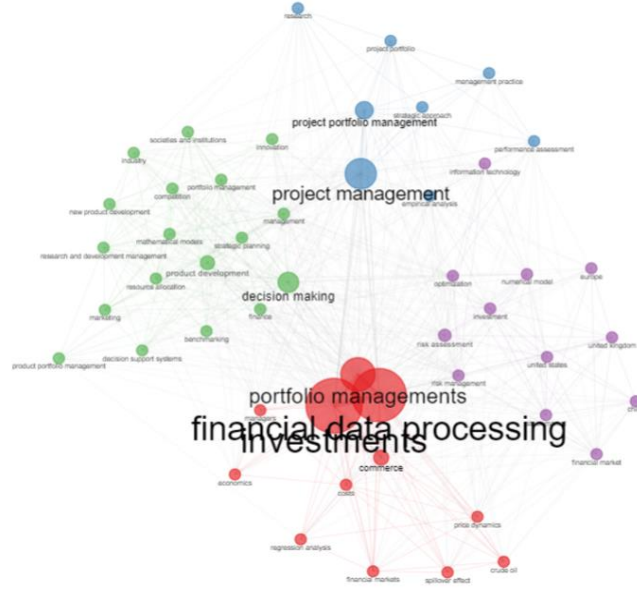
Şekil 7: Ülke İş birlikleri Haritası

Şekil 8: Kelime Bulutu

Şekil 6 ve 7’de sırasıyla çalışmanın yapıldığı ülkeler ve bu ülkeler arasındaki iş birlikleri sunulmuştur. Şekil 6’ya göre portföy yönetiminin en çok çalışıldığı ülke ve Scopus’ta taranan makale sayısı Amerika (907), daha sonra ise sırasıyla İngiltere (275), Almanya (229), Çin (220), Avustralya (178), Fransa (153), Kanada (145) ve Hollanda (91) gelmektedir. Türkiye ise 42 çalışmayla 20.sırada bulunmaktadır. Şekil 7’ye göre Amerika’nın en fazla iş birliği yaptığı ülkeler sırasıyla, Çin (23), İngiltere (21), Almanya (14), Kanada (13), Avustralya (12), Fransa (11) olarak sıralanmaktadır. Daha sonra ise Çin ile Hong Kong, İngiltere ile Çin ve Amerika ile İtalya 10’ar çalışmayla sıralamada yer almaktadır.

Portföy yönetimi konusunda incelenen makalelerin başlıklarında ve anahtar kelimelerinde en sık tekrarlanan sözcüklerden oluşturulan kelime bulutu Şekil 8’de sunulmuştur. Buna göre 1.912 makale içinde portföy yönetimiyle en çok “investments” kelimesinin kullanıldığı ve kullanım sıklığının 268 olduğu belirlenmiştir. Sonrasında frekans (f) büyüklüğüne göre sırasıyla “financial data processing” (f=256), “Project management” (f=150), “portfolio managements” (f=143), “decision making” (f=97), “Project portfolio management” (f=60), risk assessment” (f=56), “commerce” (f=51), “product development” (f=51) ve “stock market” (f=48) gelmektedir.

Şekil 9: Ortak kelime ağı.

Şekil 10: Trend Konular

Şekil 9'daki ortak kelime ağında, makalelerde çoğunlukla bir arada kullanılan kelime grupları görünmektedir. Çalışmada elde edilen ortak kelime ağında 4 küme, 50 kelime ve 668 bağlantı olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 10'da son 11 yılda trend topic olan 30 kelime ya da kelime öbeği yer almaktadır. Bu kelimelerden portföy yönetimi konusu içinde sadece son iki yılda incelenen ve trend topic olanlar, gold, covid-19, commodity market ve crude oil price olarak belirlenmiştir. 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan covid-19 pandemisinin, portföy yönetimi çalışmalarında da ön planda tutulduğu görülmektedir. Ayrıca pandemiyle birlikte gold, commodity market ve crude oil price kavramlarının yeni dünya düzeninde sıklıkla dile getirildiği bilindiğinden, portföy yönetimini konu alan çalışmalarda da bu kavramların öne çıkmış olması tesadüf değildir.

4. Sonuçlar

Yatırımcıların risk iştahlarının farklı olması ve riske karşı farklı tutumlar sergilemeleri nedeniyle, yatırım için tercih edilen finansal varlıklar kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte, riskin düşürülmesi hedefiyle oluşturulan portföylere dahil edilen finansal varlıkların çeşitlendirilmesi konusunda da

farklı görüşler söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla en yüksek getiriyi en düşük riskle elde etmeyi amaçlayan portföy yönetiminin en önemli konusu, doğru zamanda doğru varlıkların portföye alınarak, değişen koşullara göre uygun varlık türünün ve miktarının ne olacağına sürekli takip edilmesidir.

Markowitz [2] tarafından literatüre kazandırılan portföy yönetimi kavramı, yıllar itibariyle hem yatırımcılar hem de konuya ilgi duyan araştırmacılar açısından artan bir öneme sahip olmuştur. Bu sebeple çalışmada, portföy yönetimi konusunda hazırlanmış makalelere ilişkin bibliyometrik analiz yapılmıştır. Bu analiz sayesinde konuyla ilgili çalışma yapan öncü yazarların, ülkelerin ve dergilerin belirlenmesinin yanı sıra, en çok atıf alan yayınların ve literatürde portföy yönetimiyle birlikte en çok incelenen kavramların tespiti gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın amacı, portföy yönetimi kavramının ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar geçen süreçte, konuya ilişkin eğilimlerdeki değişimi ortaya koymaktır. Buradan hareketle, Scopus veri tabanında “portfolio management” ile yapılan taramada “Business, Management and Accounting” ve “Economics, Econometrics and Finance” alanlarındaki dergilerde, 1959-2021 yılları arasında yayınlanan 1.912 makale analiz edilmiştir.

Portföy yönetimi konusunun temellerini atan [2] çalışmasından sonra Scopus veri tabanına giren ilk çalışmanın 1959 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla araştırma kapsamında incelenen çalışmalar, konuya ilişkin Scopus’ta taranan ilk makaleden başlanarak günümüze kadar uzanmaktadır. Böylece konuya ilişkin eğilimlerdeki değişimin en geniş yelpazeden irdelenmesi hedeflenmiştir. Verilere ilişkin temel bulgulara göre, hazırlanan 1.912 makale 634 farklı dergide yayınlanmış ve çoğunlukla ortak yazarlı yapılan çalışmalara 3.769 yazar katkı sağlamıştır. Yıllar itibariyle makale sayıları incelendiğinde ise artan bir trend olduğu dikkat çekmekle birlikte, en hızlı artışın 2012-2013 yılları ile 2019-2020 yılları arasında kaydedildiği görülmektedir. İlk olarak 2012-2013 yıllarında konuya ilişkin çalışmaların sayısının önemli ölçüde artmasının sebebi olarak 2008 küresel krizinden sonra yatırımcıların riski minimize etmek amacıyla finansal varlık çeşitlendirmesiyle portföy yönetimi konusuna yönelmiş olması düşünülmektedir. Ayrıca 2019 yılının sonlarında tüm dünyayı etkisi altına alan covid-19 pandemisinden sonra, yatırımcıların yatırım tercihlerinde yaşanan değişiklikler neticesinde portföy yönetiminin önemi artmış olabilir. Dolayısıyla konuya ilişkin eğilimin araştırmacılar nezdinde de bu sebeplerden dolayı yükselmiş olabileceği söylenebilir.

Portföy yönetimi konusunda en çok yayın yapılan ilk üç derginin “International Journal of Project Management”, “Journal of Portfolio Management” ve “Journal of Banking and Finance” olduğu görülmektedir. Bu dergiler hem h, g ve M indekslerinin yüksekliği bakımından hem de yayın için belirledikleri ortak konuları arasında portföy yönetimi, yatırımlar ve portföy optimizasyonu gibi alanların bulunması bakımından benzerlik göstermektedir. Portföy yönetimine ilişkin en çok makale hazırlayan yazar Alexander Kock olarak belirlenmişken, en uzun zaman aralığında konu hakkında çalışan yazar Robert G. Cooper’dır.

Ayrıca en uzun süre konuyla ilgili çalışma yapan [9] ortak yazarlı “New product portfolio management: practices and performance” başlıklı yayını hem yerel hem de küresel olarak en çok atıf alan makale olarak görülmektedir. [9] çalışmalarının, 205 Amerikan şirketinin portföy yönetimi uygulamalarını ve performanslarını rapor eden ilk çalışma olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmada, şirketlerin hangi portföy yöntemlerini kullandıkları, bunlardan memnun olup olmadıkları, farklı yaklaşımlarla elde ettikleri performans sonuçlarının ne olduğu ve portföy yönetimini uygulamayı düşünen diğerler yazarlara önerileri yer almaktadır. Böylece bu çalışma kapsamında oluşturulan ilk araştırma sorusu olan “Portföy yönetimi konusunda literatüre katkıda bulunan yazarlar, dergiler ve makaleler nelerdir?” sorusu yanıtlanmıştır.

Alanda etkin olan yazarların görüldüğü ortak atıf ağlarında, iki adet ağ kümesinin bulunduğu ve kümelerden birinde en çok atıf yapılan çalışmanın aynı zamanda portföy yönetimi konusunun öncüsü olan [2]’ye ait olduğu bulunmuştur. Diğer ağda ise çalışması zaten Scopus veri tabanında bulunan [9] başı çekmektedir. 73 farklı ülkede yapılan çalışmaların yaklaşık %47,5’inin Amerika menşeli olduğu ve ülkeler arasındaki iş birliğinde de Amerika’nın en üst sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Böylelikle çalışmanın ikinci araştırma sorusu olan “Portföy yönetimi konusundaki temel bağlantılar, kaynaklar ve katkıda bulunan ülkeler nelerdir?” sorusu da cevap bulmuştur.

Portföy yönetimi konusunda hazırlanan çalışmaların anahtar kelimelerinde en sık kullanılan kavramlardan oluşan kelime bulutunda, “investments” (yatırımlar) ve “financial data processing” (finansal veri işleme) 200’ün üzerinde, “project management” (proje yönetimi) ve “portfolio management” (portföy yönetimi) ise 100’ün üzerinde bahsedilmiştir. Bununla birlikte portföy yönetimi kapsamında en çok araştırılan diğer kavramlardan bazıları decision making (karar verme), project portfolio management (proje portföy

yönetimi), risk assessment (risk değerlendirme), commerce (ticaret), product development (ürün geliştirme), stock market (sermaye piyasası), strategic planning (stratejik plan), optimization (optimizasyon), financial markets (finansal piyasalar), costs (maliyetler), research and development management (araştırma geliştirme yönetimi) olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bu kelimelerden yola çıkılarak şu şekilde yorum yapılması mümkündür: Esasen portföy yönetiminin temelini yatırımlar oluşturmaktadır. Yatırımlar ise, belli bir getiriye elde edebilmek için yapılan harcamaları ve maliyetleri ifade etmektedir. Bazen bu yatırımlar proje olarak da yapılabilmektedir. Portföy yönetimindeki amaç ise yapılan yatırımların stratejik bir plan çerçevesinde, olası risklerinin değerlendirilerek en yüksek getiriye sağlayacak şekilde yapılmasıdır. Bu aşamada yapılan araştırma geliştirme faaliyetleri ile para ve sermaye piyasaları gibi finansal piyasalardan elde edilen veriler işlenerek, çeşitli karar verme teknikleriyle optimum portföy seçimi yapılmaktadır. Dolayısıyla portföy yönetiminin teorisini ve sürecini ifade ederken kullanılan ve kelime bulutunda da bulunan yer alan bu kavramların ileriki çalışmalarda da sıklıkla birlikte kullanılacağı düşünülmektedir.

Yıllar itibarıyla portföy yönetimi kavramıyla en uzun süre incelenen kelimelerin “China” (Çin) ve portfolio optimization” (portföy optimizasyonu) olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak, geleceğin portföy yönetim sektörüne ilişkin finans dinamiklerinin Çin’de toplanması beklentisi gösterilebilir. Ayrıca global portföy yöneticilerinin Çin’e olan ilgisi de bu görüşü destekler niteliktedir. Ayrıca bu iki kelimenin 2016 yılında trend konular (trend topic) olduğu tespit edilmiştir. Son üç yıl açısından değerlendirildiğinde ise; 2018 yılında “sustainability (sürdürülebilirlik), project assessment (proje değerlemesi), financial system (finansal sistem), price dynamics (fiyat dinamikleri) ve commerce (ticaret)”, 2019 yılında “economic development (ekonomik gelişmeler), stock returns (hisse senedi getirisi), future prospect (gelecek tahmini), volatility spillovers (volatilité yayılımı) ve financial market (finansal piyasa)”, 2020 yılında “sensitivity analysis (duyarlılık analizi), crude oil price (ham petrol fiyatı), spillover effect (bulaşma etkisi), commodity market (emtia piyasası), covid-19 ve gold (altın)” kavramlarının en sık kullanılan popüler ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla 2019 yılının sonlarında cereyan eden pandeminin etkisiyle, son iki yıldaki kelimelerin, diğer yıllara nazaran daha çok yeni dünya dinamiklerini yansıttığı ifade edilebilir. Çünkü covid-19 sebebiyle yaşanan ekonomik gelişmeler, dünya genelinde fiyat dinamiklerini değiştirmiş, böylelikle finansal piyasalarda varlık fiyatları arasındaki volatilité yayılımının araştırılarak gelecek tahminlerinin yeniden yapılması kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca pandemi sürecini en volatil geçiren varlıkların hisse senetleri, petrol, emtialar ve altın fiyatları olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla küresel çapta ekonomiyi yeniden şekillendiren covid-19 pandemisinin, değişen yatırımcı tercihleriyle birlikte portföy yönetimi konusunu da etkilediği görülmektedir.

Böylelikle çalışmanın üçüncü araştırma sorusu olan “Portföy yönetimi konusunda sık sık birlikte araştırılan kavramlar yıllar itibarıyla nasıl değişmiştir?” sorusuna yanıt verilmiştir.

Sonuç olarak, ekonomik dünya düzeni köklü bir değişime uğrasa bile, finansal piyasalar var olduğu müddetçe portföy yönetimi kavramının popülaritesinin sürekli olarak devam edeceği düşünülmektedir. Portföy yönetimine ilişkin gelecekte inceleme yapmayı düşünen araştırmacıların, bu çalışma sonucunda ulaşılan bulgular neticesinde kendilerine bir araştırma boşluğu belirleyebilmesi muhtemel görülmektedir. Söz konusu bu durumun da yapılan araştırmanın önemini ortaya koyduğu söylenebilir.

5. Kaynaklar

- [1] SPK, <https://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/447>, Erişim tarihi: 30.11.2021.
- [2] Markowitz, H., “Portfolio Selection”, *The Journal of Finance*, 7(1), 77-91, 1952.
- [3] Koçoğlu, F.Ö. (Editörler: Handan Asude BAŞAL, Yasemin ULUTÜRK, Mine Nazan Kerimak ÖNER), *Modern Dönemde Edebiyat, Eğitim, İktisat ve Mühendislik*. “Endüstri 4.0” Konusu Üzerine R Programlama Dili ile Bibliyometrik Analiz”, Berikan Yayınevi: Ankara, 859-889, 2018.
- [4] Öztürk, O. ve Gürlü, G., *Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz*, Ankara: Nobel yayınevi, 2021.
- [5] Zupic, I. and Cater, T., “Bibliometric Methods in Management and Organization”, *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472, 2015.
- [6] Pritchard, A. “Statistical bibliography or bibliometrics?” *Journal of Documentation*, 25, 348-349, 1969.
- [7] Pritchard, A. “Bibliometrics and information transfer”, *Research in Librarianship*, 4, 37-46, 1972.

- [8] Ukşul, E. “Türkiye’de Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Alanında Yapılmış Bilimsel Yayınların Sosyal Ağ Analizi ile Değerlendirilmesi: Bir Bibliyometrik Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya, 2016.
- [9] Cooper, R. G., Scott, J. E. and Kleinschmidt, E.J. “New product portfolio management: practices and performance”, *Journal of Product Innovation Management*, 16(4), 333–351, 1999.
- [10] Killen, C. P., Hunt, R. A., and Kleinschmidt, E. J., “Project portfolio management for product innovation”, *International Journal of Quality & Reliability Management*, 25(1), 24–38, 2008.
- [11] Martinsuo, M., and Lehtonen, P. “Role of single-project management in achieving portfolio management efficiency”, *International Journal of Project Management*, 25(1), 56–65, 2007.
- [12] Cooper, R., Edgett, S., and Kleinschmidt, E. “Portfolio management for new product development: results of an industry practices study”, *R and D Management*, 31(4), 361–380, 2001.
- [13] Engwall, M., and Jerbrant, A. “The resource allocation syndrome: the prime challenge of multi-project management?”, *International Journal of Project Management*, 21(6), 403–409, 2001.
- [14] Teller, J., Unger, B. N., Kock, A., and Gemünden, H. G. “Formalization of project portfolio management: The moderating role of project portfolio complexity”, *International Journal of Project Management*, 30(5), 596–607, 2012.
- [15] Jonas, D. “Empowering project portfolio managers: How management involvement impacts project portfolio management performance”, *International Journal of Project Management*, 28(8), 818–831, 2010.
- [16] Reyck, B. D., Grushka-Cockayne, Y., Lockett, M., Calderini, S. R., Moura, M., and Sloper, A. “The impact of project portfolio management on information technology projects”, *International Journal of Project Management*, 23(7), 524–537, 2005.
- [17] Elonen, S., and Artto, K. A. “Problems in managing internal development projects in multi-project environments”, *International Journal of Project Management*, 21(6), 395–402, 2003.
- [18] Cooper, R. G., Edgett, S. J., and Kleinschmidt, E. J. “New Problems, New Solutions: Making Portfolio Management More Effective”, *Research-Technology Management*, 43(2), 18–33, 2000.